

- *Сучасні математичні методи для оптоволоконних комунікацій (доповідач — член-кореспондент НАН України Д.Г. Шепельський)*
- *Селективні сорбенти для вилучення радіонуклідів, важких металів та літію з водних розчинів (доповідач — доктор хімічних наук І.В. Романова)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — доктор філософських наук О.Н. Кубальський)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

25 березня 2026 року

Засідання Президії НАН України 25 березня 2026 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь завідувача відділу диференціальних рівнянь та геометрії Математичного відділення Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.І. Веркіна НАН України члена-кореспондента НАН України **Дмитра Георгійовича Шепельського** про сучасні математичні методи для оптоволоконних комунікацій (стенограму див. на с. 31).

У доповіді відзначено виняткову роль визнаної на світовому рівні української наукової школи з теорії інтегрованих нелінійних систем у формуванні фундаментального математичного підґрунтя для розроблення телекомунікаційних мереж наступного покоління. Здобутки цієї наукової школи в галузі нелінійних диференціальних рівнянь з частинними похідними становлять сьогодні унікальний інтелектуальний капітал Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б.І. Веркіна НАН України. На особливу увагу заслуговує цілеспрямована орієнтація наукових досліджень інституту на виявлення закономірностей та розроблення складного математичного апарату, який має високий потенціал прямої трансформації у прикладні рішення. Такий підхід забезпечує концептуальний прорив у подоланні глобальних викликів щодо радикального підвищення пропускну здатності та енергоефективності магістральних оптоволоконних мереж великої протяжності.

Обґрунтовано інноваційний підхід до використання періодичних сигналів у межах концепції нелінійного перетворення Фур'є (метод оберненої задачі розсіювання), що ґрунтується на застосуванні спектральної теорії періодичних операторів для синтезу сигналів у формі скінченнозонних розв'язків нелінійних рівнянь. Це дає змогу радикально переглянути архітектуру сучасних систем зв'язку, перетворюючи природну

нелінійність середовища з деструктивного шуму на ефективний ресурс для стабілізації інформаційних символів. Завдяки залученню складного математичного формалізму задачі Рімана—Гільберта забезпечується прецизійна аналітична точність синтезу сигналів, що гарантує повну керованість часових параметрів символів у класі скінченнозонних функцій. Це створює надійне підґрунтя для розроблення магістральних мереж нового покоління з безпрецедентним рівнем завадостійкості та значно вищою спектральною ефективністю навіть у складних шумових умовах.

Дослідження проводили у тісній співпраці з провідними фахівцями Астонського інституту фотонних технологій (Aston Institute of Photonic Technologies, Велика Британія) — глобальному лідеру у сфері фотоніки, що спеціалізується на впровадженні проривних інновацій через системну інтеграцію академічної науки та промислового сектору. Спільна робота з центром такого масштабу не лише підтверджує відповідність отриманих результатів найвищим світовим стандартам, а й відкриває доступ до унікальної дослідницької інфраструктури, забезпечуючи ефективний трансфер фундаментальних математичних розробок у реальний сектор високотехнологічних комунікацій.

Отримані результати можуть стати джерелом для прикладних розробок на базі профільних науково-дослідних установ та підприємств оборонно-промислового комплексу. Синергія фундаментальної науки з високотехнологічним сектором дасть змогу конвертувати теоретичні здобутки у створення вітчизняних програмно-апаратних комплексів нового покоління. Це гарантуватиме державі технологічну незалежність та визначальну перевагу у сфері захищених комунікацій критичного призначення.

В обговоренні доповіді взяли участь завідувач відділу математичної фізики Інституту математики НАН України доктор фізико-математичних наук В.М. Бойко; завідувач лабораторії інтегрованих систем Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України доктор фізико-математичних наук М.З. Іоргов; академік-секретар Відділення математи-

Виступ члена-кореспондента НАН України Дмитра Георгійовича Шепельського

ки НАН України, директор Інституту математики НАН України академік НАН України О.М. Тимоха; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України М.В. Бондар; директор Фізико-механічного інституту імені Г.В. Карпенка НАН України академік НАН України З.Т. Назарчук; завідувач відділу синергетики Інституту теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України доктор фізико-математичних наук Я.О. Золотарюк; академік-секретар Відділення інформатики НАН України академік НАН України О.М. Хімич; президент НАН України академік НАН України А.Г. Загородній; член Президії НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко; член Президії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; академік-секретар Відділення економіки НАН України академік НАН України В.М. Геєць.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь завідувача відділу Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України доктора хімічних наук **Ірини Вікторівни Романової** про селективні сорбенти для вилучення радіонуклідів, важких металів та літію з водних розчинів (стенограму див. на с. 38).

У доповіді зазначено, що воєнні дії, які тривають на території України, створюють додаткові загрози для екосистем та здоров'я насе-

Виступ доктора хімічних наук Ірини Вікторівни Романової

лення. Саме тому розроблення високоселективних сорбентів для вилучення радіонуклідів, важких металів та інших небезпечних компонентів із водних середовищ є важливим науково-технічним завданням, що має стратегічне значення для екологічної безпеки, відновлення постраждалих територій та сталого розвитку держави.

Науковці Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України спільно з Державним спеціалізованим підприємством «Чорнобильська АЕС» провели пілотні випробування, які засвідчили високу ефективність використання фосфату цирконію, нанесеного на силікагель, та силікату титану на базальтовому волокні у технологічному процесі очищення трапних вод.

Розроблено метод очищення води, забрудненої ураном, цезієм та стронцієм, що ґрунтується на використанні механохімічно та кислотно активованого монтморилоніту — природного глинистого матеріалу, зокрема з модифікуванням його поверхні поверхнево-активними речовинами.

Розроблено метод синтезу нових сорбційних матеріалів на основі каоліну та рідкого скла вітчизняного виробництва для видалення з водних розчинів іонів цезію, кадмію, свинцю та міді.

На основі оксидів титану та мангану синтезовано адсорбенти для концентрування літію

з розчину, одержаного лужною переробкою природної руди — петаліту Полохівського родовища.

Узагальнено наукові засади цілеспрямованого синтезу сорбентів на основі природних глин для успішного використання у процесах очищення води. Результати опубліковано у вигляді монографії «Селективна сорбція важких металів і радіонуклідів природними та модифікованими шаруватими силікатами» (2024).

Отримані результати мають вагомий фундаментальний значення і великий прикладний потенціал, оскільки створюють наукове підґрунтя для розроблення вітчизняних технологій очищення води та поводження з небезпечними відходами. Запропоновані сорбційні матеріали вирізняються доступністю вихідної сировини, технологічною простотою отримання та високою ефективністю, що відкриває можливості для їх широкого впровадження у промисловості, зокрема в системах водоочищення, ядерній енергетиці, гірничовидобувному секторі, та в екологічному моніторингу. Особливо важливим є потенціал використання розроблених сорбентів для відновлення забруднених територій, зокрема постраждалих унаслідок воєнних дій, а також для забезпечення екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів України.

Вивчення сорбційних матеріалів Інститут сорбції та проблем ендоекології НАН України здійснює в тісній співпраці з Інститутом хімії поверхні ім. О.О. Чуйка НАН України, Інститутом загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України, Інститутом проблем безпеки атомних електростанцій НАН України та Інститутом фізичної хімії Польської академії наук, а також із Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та ін.

В обговоренні доповіді взяли участь завідувач кафедри аналітичної хімії Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор хімічних наук О.Ю. Тананайко;

завідувач відділу радіаційного моніторингу Інституту проблем безпеки атомних електростанцій НАН України кандидат технічних наук В.Є.-І. Хан; завідувач лабораторії екологічної хімії Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України доктор хімічних наук І.А. Ковальчук; академік-секретар Відділення хімії НАН України академік НАН України П.Є. Стрижак; перший віцепрезидент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України В.Л. Богданов; академік НАМН України, академік НАН України В.І. Цимбалюк; член Президії НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко; академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України академік НАН України С.Б. Шехунова; академік-секретар Відділення загальної біології НАН України академік НАН України С.О. Афанасьєв; академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України академік НАН України М.Я. Співак; член Президії НАН України академік НАН України О.Л. Копиленко.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- схвалили Концепцію розвитку Національної академії наук України на період до 2030 року;
- взяли до відома інформацію щодо термінів оголошення конкурсу на заміщення посад директорів наукових установ НАН України;
- обговорили питання щодо експериментального проекту з підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в проектній аспірантурі;
- заслухали інформацію про виконання постанови Кабінету Міністрів України від 04.03.2026 № 339;
- схвалили основні результати виконання Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії медичних наук України на 2023—2025 роки та затвердили Програму спільної діяльності Національної академії наук України та Націо-

нальної академії медичних наук України на 2026—2028 роки;

- обговорили питання про статус регіональних наукових центрів;
- схвалили проект Звіту про діяльність Національної академії наук України у 2025 році;
- внесли зміни до Порядку формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень у Національній академії наук України;
- затвердили список наукових працівників, делегованих трудовими колективами наукових установ НАН України для участі у сесіях Загальних зборів НАН України та загальних зборів відділень НАН України 21—23 квітня 2026 р.

Затверджено:

- заступника директора з наукової роботи Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України члена-кореспондента НАН України **Пелиха Володимира Олександровича** головним редактором збірника «Фізико-математичне моделювання та інформаційні технології»;
- заступника директора з наукової роботи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України члена-кореспондента НАН України **Зеленько Галину Іванівну** головним редактором журналу «Політичні дослідження», увільнивши від виконання обов'язків головного редактора цього журналу академіка НАН України Олега Олексійовича Рафальського;
- завідувача відділу Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України члена-кореспондента НАН України **Тараненка Олександра Онисимовича** головним редактором журналу «Мовознавство», увільнивши від виконання обов'язків головного редактора цього журналу професора Міхаеля Мозера;
- провідного наукового співробітника Інституту української мови НАН України доктора філологічних наук **Сюгу Галину Мирославівну** головним редактором збірника «Культура слова», увільнивши від виконання обов'язків головного редактора цього збірника академіка НАН України Світлану Яківну Єрмоленко;
- завідувача відділу україніки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника кандидата історичних наук, старшого дослідника **Курилишина Костянтина Михайловича** головним редактором журналу «Пресознавство», увільнивши від виконання обов'язків головного редактора цього журналу Лідію Віталіївну Сніцарчук.

Погоджено призначення:

- доктора фізико-математичних наук **Коротєєва Вадима Вячеславовича** на посаду завідувача відділу теоретичної фізики Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;
- кандидата хімічних наук **Маланич Галини Петрівни** на посаду завідувача відділу хімії і технології напівпровідників Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;
- доктора філософії з прикладної фізики та наноматеріалів **Дубіковського Олександра Володимировича** на посаду завідувача відділу іонно-променевої інженерії і структурного аналізу Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;
- доктора фізико-математичних наук **Євтуха Анатолія Антоновича** на посаду завідувача відділу фізики поверхні і нанофотоники Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;
- кандидата фізико-математичних наук **Лопатинського Андрія Миколайовича** на посаду завідувача відділу біохимосенсорики Інституту фізики напівпровідників імені В.Є. Лашкарьова НАН України;
- доктора фізико-математичних наук **Дмитрука Андрія Миколайовича** на посаду головного наукового співробітника Інституту фізики НАН України;
- кандидата наук з соціальних комунікацій **Гарагулі Сергія Сергійовича** на посаду директора Інституту інформаційних технологій Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;
- доктора історичних наук **Шаповала Андрія Івановича** на посаду директора Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;
- кандидата філософських наук **Кушнарської Марії Борисівни** на посаду завідувача відділу формування інформаційних ресурсів Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського;
- члена-кореспондента НАН України **Зеленько Галини Іванівни** на посаду головного наукового співробітника Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса Національної академії наук України.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- офіцера Збройних Сил України члена-кореспондента НАН України **Мойсієнка Віктора Михайловича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі українського мовознавства;
- завідувача відділу Інституту історії України НАН України члена-кореспондента НАН України **Віднян-**

ського Степана Васильовича за багатолітню плідну працю науковця, організатора науки і педагога, значні творчі здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі новітньої європейської історії та міжнародних відносин;

- наукового співробітника Сектору зведеного планування і координації кадрової роботи Відділу наукових і керівних кадрів Апарату Президії НАН України **Нужну Світлану Іванівну** за багатолітню плідну сумлінну працю, зразкове виконання посадових обов'язків, високу професійну майстерність та вагомий особистий внесок в організацію кадрового забезпечення НАН України.

Подякою НАН України відзначено:

- виконувача обов'язків заступника директора із загальних питань Державної установи «Інститут всевітньої історії НАН України» кандидата економічних наук **Богдановича Івана Івановича** за багатолітню плідну науково-організаційну працю, високі професійні здобутки та вагомий особистий внесок у забезпечення організаційно-господарської діяльності установи;
- старшого наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України кандидата фізико-математичних наук **Красікову Ірину Євгенівну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високий професіоналізм та вагомий особистий внесок у дослідження фрактальної геометрії та мультифрактального формалізму в матеріалознавстві;
- заступника завідувача відділу Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України **Абдулаха Валерія Михайловича** за багатолітню плідну невтомну працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі розроблення методів теплопровідності і дифузії;
- наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України **Рубана Олексія Костянтиновича** за багатолітню плідну невтомну працю, високий професіоналізм та вагомий особистий внесок у розроблення технології створення тугоплавких оксидних матеріалів комплексного хімічного складу.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- завідувача відділу Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України доктора технічних наук **Гончарова Ігоря Олександровича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень, результатом яких стало створення синергетичних зварювальних флюсів;

- провідного наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України доктора хімічних наук **Судовцову Валентину Савелівну** за багатолітню плідну наукову працю, високий професіоналізм та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі фазових діаграм і термодинаміки багатокомпонентних металічних систем;

- головного наукового співробітника Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» доктора історичних наук **Держалюка Миколу Степановича** за багатолітню плідну наукову працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі історії нових незалежних держав;

- директора Державної установи «Центр оцінювання діяльності наукових установ та наукового забезпечення розвитку регіонів України НАН України» кандидата фізико-математичних наук **Бахонського Олександра Вадимовича** за багатолітню плідну на-

укову, науково-організаційну працю, значні професійні здобутки та вагомий особистий внесок у розвиток науково-організаційної роботи установи та активне сприяння координації науково-технічної співпраці установ НАН України з регіонами України;

- начальника служби пожежної безпеки та голову профспілкової організації Інституту відновлюваної енергетики НАН України **Марченка Анатолія Леонідовича** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки та зразкове виконання посадових обов'язків;

- головного бухгалтера Інституту фізики плазми Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» **Яковлеву Віталію Володимирівну** за багатолітню плідну сумлінну працю, високі професійні здобутки, зразкове виконання посадових обов'язків та вагомий особистий внесок в організацію бухгалтерського обліку і звітності установи.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик